

**PROTMŪŠIS:
INFOBURBULAS**
Išlįsk iš InfoBurbulo

**PASAULINĖ MEDIJŲ IR
INFORMACINIO
RAŠTINGUMO SAVAITĖ**
LIETUVOS BIBLIOTEKOSE

#MIRKTSavaitė

Protmūšis yra skirtas pasitikrinti, atnaujinti ir pagilinti kiekvieno žaidėjo turimas medijų ir informacinio raštingumo žinias (MIRKT), galima žaisti vienam, azartiškai varžytis poromis vienas prieš kitą ar burtis komandomis. Žaidimą sudaro 6 temos:

1. Kaip mes ieškome informacijos?
2. Mūsų naudojamos medijos.
3. Kaip mes vertiname informaciją?
4. Ar žinome kaip elgtis su informacija?
5. Kaip vertiname žiniasklaidos skelbiamą informaciją?
6. Informacijos saugumas

Taisyklės:

- Temose esantys klausimai tarpusavyje nesusiję ir gali būti pasirenkami atsitiktine tvarka. Klausimus galima atspausdinti ant lapų ir sudėti į 6 teminius vokus. Galima žaisti naudojantis skaidrėmis.
- Kiekvienoje temoje pateikiama nuo 4 iki 9 klausimų, nuo lengviausio link sunkiausio, nurodoma kiekvieno teisingai atsakyto klausimo vertė taškais. Taškai sumuojami po kiekvienos temos. Temai pasibaigus yra pateikiami teisingi atsakymai ir paaiškinimai. Žaidžiant visas temas iš karto, maksimaliai galima surinkti 73 taškus. Bendram žinių vertinimui pasitelkta „Medijų ir informacinio raštingumo įgūdžių lygių sistema, parengta pagal UNESCO gaires „Pasaulinė medijų ir informacijos raštingumo vertinimo sistema: šalies pasirengimas ir kompetencijos“ (angl. UNESCO Global Media and Information Literacy Assessment Framework, 2013). Žinių vertinimas žinoma sąlyginis, kadangi užduotys ir klausimai yra labai skirtingi. Tikslas yra dalyviams daugiau paaiškinti kiekvieną temą, rekomenduojama naudotis MIRKT programa ir dalyvauti mokymuose.

1. Kaip mes ieškome informacijos?

Gyvename laikais, kurie verčia mus domėtis, mokytis naujų dalykų. Informacijos aplink mus yra daug ir visokios – mes tebežiūrime televiziją, klausomės radijo, skaitome knygas ir žurnalus, kai kurie nuolatos *mirksta* interneto portaluose ir socialiniuose tinkluose. Savo rankose kasdien valdome ne tik didžiulius informacijos kiekius, bet ir įvairias technologijas, priemones, įrankius. Kyla klausimas ar pakankamai gerai šiais įrankiais ir priemonėmis mes mokame naudotis? Ar tikrai žinome kaip geriau ieškoti informacijos ir kur jos ieškoti? Pamėginkime praktiškai. Maksimalus taškų skaičius – 16 .

Lengvi klausimai (po 1 tašką)

1. Ką rekomenduojama daryti radus per daug informacijos? Pasirinkite teisingą atsakymo variantą:

- a) keisti temą;
- b) siaurinti temą;
- c) naudoti daugiau reikšminių žodžių;
- d) plėsti temą.

2. Atliekant pradinę temos analizę rekomenduojama nustatyti:

- a) kokie yra tiriamosios temos aspektai;
- b) kokia yra problema ar probleminis klausimas;
- c) kokios sąvokos ir terminai vartojami;
- d) kokios informacijos reikia;
- e) kiek informacijos reikia;
- f) kiek laiko galite skirti paieškai;
- g) visi išvardinti variantai.

3. 1835 metais Niujorko laikraščio The Sun pirmame puslapyje pasirodė straipsnis apie pro teleskopą pastebėtą ateivių civilizaciją, gyvenančią Mėnulyje. Šis įvykis šaltiniuose įvardijamas kaip pirmoji x, paviešinta žiniasklaidoje. Įvardykite x vienu lietuvišku naujadaru arba dviem trumpais angliškais žodžiais.

Vidutinio lengvumo klausimai
(po 2 taškus)

4. Eilės tvarka sudėkite informacijos paieškos strategijos seką (pateikta atsitiktine tvarka):

Paieškos vykdymas

Paieškos rezultatų analizė

Informacijos šaltinių išsaugojimas ir tvarkymas

Vertinimas ir atranka

Informacijos paieškos planavimas

Paieškos tikslinimas ir koregavimas

Informacijos poreikio nustatymas

5. Prioritetų tvarka sudėliokite šiuos rastos informacijos vertinimo kriterijus (pateikta atsitiktine tvarka):

Kokybė

Įvairovė

Tinkamumas temai

Informacijos naujumas

Kiekis

6. Kuris apibūdinimas tiksliausiai apibrėžia sąvoką informacinė elgsena?

- a) Kasdienis informacijos skaitymas,
- b) Naršymas internete,
- c) Informacijos vartotojo elgesys, apimantis aktyvią ir pasyvią informacijos paiešką bei visą kitą elgesį, susijusį su informacijos įsigijimu ir naudojimu,
- d) Naujienų portalų skaitymas.

7. Ieškodami informacijos daug kas naudojasi <...> – kuri, ne tik padeda surasti, užsisakyti, pratęsti, bet kartais net primena apie vėlavimą. Užrašykite arba tikslų šios priemonės pavadinimą arba rūšį.

Sunkūs klausimai (po 5 taškus)

8. Rebusas:

- Internetinė svetainė tam tikrai informacijai ir kitoms paslaugoms teikti. Priklauso įstaigai, įmonei, organizacijai, asmeniui.
- Nurodymų seka, tam, kas atlieka užduotį.
- Tam tikrų simbolių srautas, siejamas su informacijos siuntėju, gavėju ir perdavimo kanalu, bet nesiejamas su apibrėžta prasme ar reikšme.
- Tradicinis žinių rinkinys.
- Pirminė duomenų bazė, pagrindas, autentiškas objektas, vieta, daiktas, iš kurio surenkame faktus, detales, nuomones.
- Informacinis komunikacinio pobūdžio ir teisinės reikšmės dokumentas.
- Leidinio pagalbinio informacinio teksto dalis, spausdinama kiekviename puslapyje virš pagrindinio teksto.

Teisingi atsakymai: Kaip mes ieškome informacijos?

1. B) siaurinti temą (1 taškas)
2. G) visi išvardinti variantai (1 taškas)
3. Melagiena / fake news (1 taškas)
4. Informacijos poreikio nustatymas, informacijos paieškos planavimas, paieškos vykdymas, paieškos tikslinimas ir koregavimas, paieškos rezultatų analizė, vertinimas ir atranka, informacijos šaltinių išsaugojimas ir tvarkymas (Už visą gerą seką 2 taškai, dalį 1 taškas)
5. Tinkamumas temai, Informacijos naujumas, Įvairovė, Kiekis, Kokybė (Visa seka – 2 taškai, dalis – 1 taškas)
6. C) Informacijos vartotojo elgesys, apimantis aktyvią ir pasyvią informacijos paiešką bei visą kitą elgesį, susijusį su informacijos įsigijimu ir naudojimu (2 taškai)
7. Tinka atsakymai: Ibiblioteka/Libis/Katalogas (2 taškai)
8. Atsakymas: Portalas, Algoritmas, Informacija, Enciklopedija, Šaltinis, Katalogas, Antraštė (PAIEŠKA), 5 taškai. Už dalį atspėtų galima skirti ir 2-3 taškus.

Maksimaliai 16 taškų

Paaiškinimai: Kaip mes ieškome informacijos?

1. Atliekant informacijos paiešką, pirmiausia turime turėti aiškia temą – mūsų būsimą raktinį žodį. Jeigu atliekant paiešką randame per daug informacijos mums reikėtų siaurinti temą. Kiti variantai netinkami, nes jie nepadės sumažinti informacijos kiekio.

2. Norint, kad paieškos rezultatai kuo tiksliau atitiktų jūsų poreikius, galima tikslinti temą pasirenkant, kuris temos aspektas mums aktualus, todėl rekomenduojama atlikti pradinę temos analizę ir susipažinti su informacija šia tema. Rekomenduojama nustatyti:

- kokie yra tiriamosios temos aspektai;
- problemą arba probleminį klausimą (temą galite formuluoti kaip probleminį klausimą į kurį ieškosite atsakymo);
- kokios sąvokos ir terminai vartojami;
- kokios informacijos reikia (vaizdinės, tekstinės, kokio tipo šaltinių – straipsnių, monografijų, informacinių leidinių ir t. t.);
- kiek informacijos reikia;
- kiek laiko galite skirti paieškai.

3. Melagiena (angl. fake news) yra naujiena, kuria paprastai siekiama sugriauti fizinio ar juridinio asmens reputaciją, kartais siekiama iš to pasipelnyti. Užduotyje pateiktoje iliustracijoje yra pateiktas pavyzdys apie vadinamąją „1835 m. Didžiąją mėnulio apgaulę“ (The Great Moon Hoax). Niujorko laikraštyje „The Sun“ 1835 m. rugpjūčio 25 d. pasirodžiusioje publikacijoje buvo skelbiama apie tariamą gyvybės ir civilizacijos atradimą Mėnulyje, klaidingai priskiriant šiuos nuopelnus vienam žinomiausių to laikotarpio astronomui, serui Džonui Heršeliui (John Herschel) ir jo fiktyviam kolegai Endriu Grantui (Andrew Grant). Ši istorija buvo plačiai išreklamuota ir skelbiama kaip dalis mokslinės publikacijos „The Edinburgh Courant“. (<https://www.cits.ucsb.edu/fake-news/brief-history>) Teigiama kad ši melagiena prisidėjo prie išaugusio „The Sun“ tiražo, ilgą laiką jis buvo vienas didžiausių laikraščių. Net ir išaiškėjus šiai melagienai, laikraštis nepripažino išspausdinęs melagingą straipsnį.

4. Informacijos paieškos strategija

5. Informacijos vertinimo kriterijai:

Tinkamumas temai

Informacijos naujumas

Įvairovė

Kiekis

Kokybė

6. Informacinė elgsena yra informacijos vartotojo elgesys, apimantis aktyvią ir pasyvią informacijos paiešką bei visą kitą elgesį, susijusį su informacijos įsigijimu ir naudojimu.

7. Ieškant informacijos labai patogu naudotis bibliotekos elektroniniu katalogu, kuris ne tik padeda surasti reikiamą leidinį, bet jį užsisakyti, pratęsti skaitymo terminą ir ne tik. Anksčiau buvusi LIBIS, nuo 2022 m. vadinamas Ibiblioteka, kuri yra didžiausia bibliotekų sistema Lietuvoje, vienijanti daugiau kaip 1 200 bibliotekų, turinti daugiau nei 10 mln. skirtingų išteklių: knygų, periodinių leidinių, vaizdo ir garso įrašų, žemėlapių, el. leidinių ir kt. Kitos bibliotekos taip pat turi elektroninius katalogus, prieinamus jų skaitytojams.

8. PAIEŠKA:

Portalas – internetinė svetainė tam tikrai informacijai ir kitoms paslaugoms teikti. Priklauso įstaigai, įmonei, organizacijai, asmeniui.

Algoritmas – nurodymų seka, tam, kas atlieka užduotį.

Informacija – tam tikrų simbolių srautas, siejamas su informacijos siuntėju, gavėju ir perdavimo kanalu, bet nesiejamas su apibrėžta prasme ar reikšme.

Enciklopedija – tradicinis žinių rinkinys.

Šaltinis – pirminė duomenų bazė, pagrindas, autentiškas objektas, vieta, daiktas, iš kurio surenkame faktus, detales, nuomones.

Katalogas – informacinis komunikacinio pobūdžio ir teisinės reikšmės dokumentas.

Antraštė – leidinio pagalbinio informacinio teksto dalis, spausdinama kiekviename puslapyje virš pagrindinio teksto.

2. Mūsų naudojamos medijos

Kasdien naudojames skirtingais informaciniais šaltiniais, naršome internete. Čia ne vienas randa ne tik aktualios jam informacijos, bet ir pats kuria, įkelia savo turinį, bendrauja ir mezga naujus kontaktus. Kokią įtaką vartotojams daro besikeičiančios interneto savybės? Ar jaučiate pokyčius? Išbandykite praktiškai. Maksimalus taškų skaičius – 13.

Lengvi klausimai (po 1 tašką)

1. Pirmosios kartos internetas Web1.0 suteikė galimybes vartotojams skaityti. Antros kartos internetas Web2.0 jau leido skaityti ir publikuoti. Kuo pasižymi trečios kartos internetas Web3.0, naudojamas šiuo metu?

2. Kaip vadinamas tekstas su nuorodomis, galintis susieti tarpusavyje dokumentus ir esantis viena iš pagrindinių žiniatinklio koncepcijų.

3. Kaip vadinamos automatizuotos socialinių tinklų paskyros, apsimetančios tikrais žmonėmis?

- a) Troliai
- b) Botai
- c) Memai

Vidutinio lengvumo klausimai
(po 2 taškus)

4. Kaip iššifruoti ir apibūdinti šiais laikais egzistuojantį FOMO fenomeną, susijusį su šiuolaikinės informacijos srautu (iškoduoti anglišką trumpinį, pateikti paaiškinimą lietuvių kalba)?

5. Kaip vadinamas žingsnių rinkinys, skirtas atlikti tam tikrą veiksmą arba išspręsti uždavinį. Jis yra esminis kompiuterinio programavimo, matematikos ir kitų sričių elementas. Jis yra naudingas, tačiau pasitelkiamas siekiant manipuluoti žiniatinklių ir informacijos naudotojais.

6. Pateikite bent 2 būdus naršant internete išvengti slapukų (angl. cookies).

7. Kaip vadinamas reiškinys susijęs su socialiniais tinklais ir žmonių bendravimu, kai žmonės apsiriboja bendravimu su tais, kurie turi panašias pažiūras. Taip bendraujant trūksta įvairovės perspektyvų ir sukelia patvirtinimo būseną, kur žmonės tik stiprina savo esamus įsitikinimus ir nekritiškai vertina informaciją.

Sunkūs klausimai (po 3 taškus)

8. Kokioje šalyje ir koks socialinis tinklas 2016-2017 metais buvo laikomas kaip pagrindinė visuomenės informavimo priemonė ir taip kurstė rohinjų tautinės mažumos genocidą? Jungtinių Tautų ekspertai, vertinę įvykius šioje šalyje, padarė išvadą, kad pasinaudojant šio tinklo galimybėmis buvo platinamas islamofobiškas turinys, nukreiptas prieš rohinjų žmones. Tuo metu šis socialinis tinklas buvo naudojama kaip pagrindinė susižinojimo priemonė ir daugelio žmonių supratimu laikyta patikimos informacijos sklaidos kanalu.

Teisingi atsakymai: Mūsų naudojamos medijos

1. Web3.0 leidžia vartotojams skaityti, publikuoti ir bendrauti (1 taškas)
2. Hipertekstas (1 taškas)
3. b) Botai (1 taškas)
4. FOMO – „Fear of Missing Out“ arba baimė praleisti (2 taškai)
5. Algoritmas (2 taškai)
6. Tinkami variantai: 1) naršyti privačiame režime ("Incognito" (Chrome naršyklėje), "Naršymas be sekimo" (Firefox naršyklėje) arba "InPrivate" (Microsoft Edge naršyklėje), DuckDuckGo paieškos svetainė; 2) nustatykite naršyklės privatumo ir saugumo nuostatas taip, kad būtų blokuojami arba ribojami slapukai, 3) šalinti slapukus rankiniu būdu arba 4) įdiekite papildinius arba naršyklių plėtinius (Už 2 įvardintus 2 taškai, vieną – 1 taškas)
7. Aido kambarys (2 taškai)
8. Soc. Tinklas Facebook, šalis Mianmaras (3 taškai)

Paaiškinimai: Mūsų naudojamos medijos

1. Šiandieną naudojamės vadinamuoju trečiosios kartos internetu, kuris tapo socialine aplinka, kurioje žmonės gali ne tik skaityti, žiūrėti ar klausytis, bet ir patys publikuoti, inicijuoti kontaktą. Geriausias to pavyzdys – socialiniai tinklai ir Lietuvoje plačiausiai naudojamas „Facebook“. Mes perėjome nuo „tik skaitymo“ kultūros internete, kurioje žmonės galėjo tik skaityti turinį, prie „skaitymo / rašymo“ kultūros, kurioje žmonės turi galią ne tik skaityti, bet ir kurti savo turinį. Socialiniai tinklai savo esme yra naujos skaitmeninės žiniasklaidos platformos, kurios įtraukia vartotojus kurti turinį, pridėti komentarų ir bendrauti su kitais. Socialiniai tinklai taip pat tapo nauja profesionalios žiniasklaidos parengtų naujienų platinimo sistema, kuri meta iššūkį tradicinės žiniasklaidos modeliui „vienas su daugybe“ ir socialinių tinklų modeliu „daug su daug“.

- Web 1.0 leido tik skaityti.
- Web 2.0 tik skaityti ir publikuoti.
- Web 3.0 leidžia skaityti, publikuoti ir bendrauti.

2. Hipertekstas – tai tekstas, kuriame yra nuorodų į kitus tekstus. Šias nuorodas galima aktyvuoti paspaudus ant jų, jos paprastai veda į susijusią informaciją. Hipertekstas – tai nelinijinis ir interaktyvus informacijos organizavimo ir pateikimo būdas. Leidžia skaitytojui lengvai pereiti nuo vienos informacijos dalies prie kitos ir sekti nuorodas į susijusią informaciją. Hipertekstas paprastai rodomas kompiuterio ekrane ir gali būti kuriamas naudojant įvairią programinę įrangą.

3. Kaip atpažinti botą internete? Iš Kovos Su Dezinformacija Priemonių Rinkinys: Kaip Neapsigauti [interaktyvus] Civic Resilience initiative, prieiga per internetą: <<https://cri.lt/wp-content/uploads/2022/11/online-CRI-kaip-neapsigauti-A4.pdf>>.

4. FOMO – „Fear of Missing Out“ arba baimė praleisti. Baimė nesužinoti, praleisti informaciją, įvykius, patirtį ar gyvenimo sprendimus, kurie galėtų pagerinti gyvenimą. Užvaldžius šiai baimei žmogus nori nuolat žinoti, ką daro kiti, kas vyksta pasaulyje, ir daryti tai itin dažnai, galima sakyti, nuolat. FOMO reiškiny s žinotas seniai, tačiau itin paaštrėjo atsiradus socialinėms medijoms ir žiniasklaidos modeliui, kai naujienos publikuojamos daugybę kartų per dieną. Socialiniai tinklai ir mobiliosios technologijos leidžia sekti naujienas ir publikuoti informaciją 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę. Nebepakanka vieną kartą per dieną perversti laikraštį. Dabar žmonės, bijantys kažką praleisti, yra priversti tikrinti savo socialinių tinklų profilius dažnai, nes nežinia kada bus paskelbta nauja žinutė, galbūt jam svarbi. Yra pagrindo manyti, kad FOMO gali sukelti psichologinę priklausomybę ir patologinį interneto naudojimą. Taip pat gali paskatinti elgtis kaip kiti daro ne todėl, kad to žmogui reikia, bet todėl, kad kiti taip daro ir galbūt ne be pagrindo.

5. Algoritmas – vadinamas žingsnių rinkinys, skirtas atlikti tam tikrą veiksmą arba išspręsti uždavinį. Jis yra esminis kompiuterinio programavimo, matematikos ir kitų sričių elementas. Tai gali būti naudinga, tačiau taip pat gali būti naudojami manipuluoti žiniatinklių ir informacijos naudotojais. Jau nieko nebestebina, kaip puikiai algoritmai įvaldė šaškes, šachmatus, pokerį ir netgi tokias sudėtingas užduotis kaip informacijos paieška. Tai paskatino žmones labai pasikliauti algoritmais. Pavyzdžiui, žmonės taip stipriai pasitiki „Google“, kad laiko jį išoriniu atminties šaltiniu, todėl jie mažiau įsimena ieškomą informaciją, nes galvoja, kad kai prireiks, galės vėl surasti tą informaciją „Google“. Artimoje ateityje tikimasi, kad algoritmai tiek patobulės, jog vairuotojai miegos savaeigiuose automobiliuose, eis į algoritmų rekomenduotus renginius, rinksis gyvenimo partnerius, leis tvarkyti išėjimo į pensiją sąskaitas (o gal jau tai darome, juk savo pensijas patikime fondams, naudojamės pažinčių portalais, kurie atrenka tinkamus partnerius?). Žinoma, vis dar yra tam tikrų užduočių, kurioms atlikti žmonės mieliau klausia kitų žmonių patarimų, pavyzdžiui, kreipiasi patarimo į gydytojus (nors ir šioje srityje pastebimas vis didesnis nepasitikėjimas gydytojais ir didesnis pasitikėjimas „Google“ ar „Facebook“ šaltiniais).

6. Populiariausia sekimo internete forma yra slapukai (angl. cookies). Gražus pavadinimas reiškiniui, kuris žymi plataus masto vartotojų stebėjimą internete. Tai viena iš populiariausių komercinių įmonių stebėjimo formų internete ir yra neatsiejama naršymo internete dalis. Slapukas yra maža teksto dalis, kuri automatiškai atsisiunčiama į kompiuterį, kai jo naršyklė apsilanko tinklalapyje. Tada jis registruoja naršytojo veiklą internete ir siunčia šią informaciją atgal į savo pagrindinę svetainę. Slapukų vaidmuo yra užtikrinti vartotojo autentifikavimą ir suderinamumą naršymo ar naršymo sesijos metu. Slapukai yra esminiai asmeniniams poreikiams pritaikytam žiniatinkliui sukurti. Žiniatinklio naršyklės paprastai turi galimybę išjungti slapukus, kad būtų išsaugotas privatumas. Daugumoje šiuolaikinių žiniatinklio naršyklių yra privatumo nustatymų, kurie gali blokuoti trečiųjų šalių slapukus, o kai kurios dabar blokuoja visus trečiųjų šalių slapukus pagal numatytuosius nustatymus nuo 2020 m. Tai ir Lietuvoje populiarios naršyklės kaip „Apple Safari“, „Firefox“. O „Google Chrome“ leidžia pasirinkti (automatiškai neblokuoja) pagal numatytuosius nustatymus trečiųjų šalių slapukų inkognito režimu privačiam naršymui. Įprasto naršymo metu blokavimas yra neprivalomas. Blokuoti slapukus ir įprastu režimu „Google Chrome“ planuoja nuo 2024 m. pabaigos. Anksčiau „Google“ žadėjo pradėti blokuoti nuo 2022 m. Sprendimą vis atideda.

Kaip jų išvengti:

- Privatumo režimas: Dauguma naršyklių turi privatumo režimą, kuris gali būti įjungtas. Tai paprastai vadinama "Incognito" (Chrome naršyklėje), "Naršymas be sekimo" (Firefox naršyklėje) arba "InPrivate" (Microsoft Edge naršyklėje), DuckDuckGo paieškos svetainė
- Nustatykite naršyklės privatumo ir saugumo nuostatas taip, kad būtų blokuojami arba ribojami slapukai
- Rankinis slapukų šalinimas
- Įdiegti papildinius arba naršyklių plėtinius

7. Atsitraukimas nuo tradicinės žiniasklaidos kaip pagrindinio naujienų ir politinių diskusijų šaltinio, perėjimas prie interneto su begaliniais naujienų šaltiniais ir skirtingomis įvykių perspektyvomis, kelia vadinamojo selektyvaus poveikio pavojų, kai informacijos šaltiniai parenkami remiantis tuo, kad jie atitinka besidominčiojo įsitikinimus ir polinkius. Turėdami didžiulį pasirinkimą internete, žmonės gali pasirinktinai pasirinkti siaurą informacijos ir idėjų spektrą, pasirinktą remiantis tuo, kad jie patvirtina arba sustiprina esamus išankstinius nusistatymus ar įsitikinimus. Šis reiškinys įvardijamas kaip aido kambarys. Taigi, užuot sukūręs visuomenę, internetas gali padėti sukurti daug visuomenių, kurios mažai bendradarbiauja ar susiduria viena su kita.

8. Vienas skaudžiausių pastarojo meto socialinių tinklų panaudojimų siekiant sukelti neapykantą kitai etninei grupei yra Mianmare įvykdytas rohinjų genocidas, kurį įvykdė Mianmaro kariuomenė nuo 2016 iki 2017 m. Daugiau kaip milijonas rohinjų buvo priversti bėgti į kaimynines šalis. Teigiama, kad nužudyta mažiausiai 25 tūkst. žmonių, 18 tūkst. išprievartauta, daugiau nei šimtas tūkstančių sumušta, kelios dešimtys tūkstančių žmonių įmesta į gaisrus. Jungtinių Tautų ekspertai, vertinę įvykius Mianmare, padarė išvadą, kad „Facebook“ suvaidino ne antraeilį vaidmenį paskatinant genocidą. Nustatyta, kad pasinaudojant „Facebook“ buvo platinamas islamofobiškas turinys, nukreiptas prieš rohinjų žmones. „Facebook“ Mianmare tuo metu buvo naudojama kaip pagrindinė susižinojimo priemonė ir daugelio žmonių supratimu laikyta patikimos informacijos sklaidos kanalu. Tik 2021 m. „Facebook“ uždraudė Mianmaro kariuomenei naudoti šio socialinio tinklo galimybes neapykantai skleisti. 2021 m. gruodžio 6 d. maždaug šimtas rohinjų pabėgėlių pateikė 150 milijardų dolerių ieškinį prieš „Facebook“, teigdami, kad šis socialinis tinklas nepadarė pakankamai, kad būtų užkirstas kelias neapykantos prieš rohinjus kurstymui, nes buvo suinteresuota teikti pirmenybę išlikti Mianmaro rinkoje.

3. Kaip mes vertiname informaciją?

Bendrame informacijos sraute mums itin svarbu išmanyti ne tik tinkamus informacijos paieškos principus, bet ir gebėti juos įvertinti. Ar visada įvertiname mums rodomą informaciją? Ar kada pagalvojame apie informacijos autorius, pirminį šaltinį? Šioje kategorijoje esančios užduotys padės atsakyti į minėtus klausimus. Maksimalus taškų skaičius 7.

Lengvi klausimai (po 1 tašką)

1. Šio JAV politiko neteisingi arba klaidinantys viešieji teiginiai Covid-19 pandemijos metu siekė net kelis tūkstančius per mėnesį. Įvardykite šį politiką.

2. Ši graviūra iliustruoja baimę prieš vakcinas, atsiradusią gerokai anksčiau už Covid-19 pandemiją. 1802 metais James Gillery sukūrtoje karikatūroje skiepą nuo ŠIOS virusinės ligos gavusiems žmonėms iš įvairių kūno dalių auga karvės. Kokia tai liga ir kaip vadinasi toks klaidingos informacijos apie vakcinas skleidimas?

3. VŠĮ Pilietinio Atsparumo Inicijatyva yra viena iš pagrindinių nevyriausybinų organizacijų, siekianti stiprinti piliečių atsparumą. Su kokiomis grėsmėmis kovoja ši organizacija (viena iš #globalMILweek partnerių)?

- a) Kova su korupcija
- b) Kova su dezinformacija
- c) Kova su klimato kaita

Vidutinio lengvumo klausimai
(po 2 taškus)

4. 2016 m. vyko Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento rinkimų kampanija. Jos metu į Hillary Clinton kampanijos vadovo John Podesta el. paštą buvo įsibrauta ir paskleista melaginga informacija apie prekybą žmonėmis bei vaikais. Kaip vėliau buvo pavadinta iš to kilusi sąmokslo teorija?

5. Informacija gali būti žalinga (klaidinga) skirtingais būdais: misinformacija, dezinformacija, netikros naujienos ir kt., o vienas populiariausių tokios informacijos perdavimo (komunikacijos) būdų yra propaganda. Įvardinkite paveikslėlyje pavaizduotos propagandos rūšį.

- a) baltoji propaganda
- b) juodoji propaganda
- c) pilkoji propaganda

6. Kaip vadinama tikra informacija, naudojama siekiant padaryti žalos asmeniui, organizacijai arba šaliai?

- a) Misinformacija
- b) Malinformacija
- c) Dezinformacija

Teisingi atsakymai: Kaip mes vertiname informaciją?

1. Donaldas Trumpas (1 taškas)
2. Raupai, dezinformacija (max 2 taškai (po 1 tašką už kiekvieną atsakymą))
3. b) Kova su dezinformacija (1 taškas)
4. Pizzagate (2 taškai)
5. A) baltoji propaganda (2 taškai)
6. Malinformacija (2 taškai)

Paaiškinimai: Kaip mes vertiname informaciją?

1. Remiantis statistika, JAV prezidento Donaldo Trumpo netikrų teiginių skaičius per mėnesį siekė net kelis tūkstančius. Dažniausiai jo teiginiai būdavo skirti pakenkti politiniams varžovams, kritikams, tačiau pasitaikydavo ir tiesiogiai su žala sveikatai susijusių teiginių. Vienas garsesnių atvejų yra D. Trumpo idėja, kaip prevenciškai gydytis nuo COVID infekcijos. Susitikimo su žiniasklaida, skirto aptarti galimų sprendimų kovojant su COVID pandemija, metu D. Trumpas pasiūlė susitikime dalyvavusiam gydytojui išbandyti jo siūlomą metodą, kuris skambėjo maždaug taip: jeigu dezinfekantas nužudo COVID virusą per minutę, kodėl nepabandžius panaudoti dezinfekantą iš vidaus jį susišvirkščiant? Dar pridūrė, kad jis ne gydytojas, bet žmogus, kuri žino, ką kalba.

Nuoroda: R Craig (2021). Chart of Donald Trump's "False or misleading claims" (The Washington Post) and "False claims" by Daniel Dale (Toronto Star, later CNN) . Wikipedia. Nuoroda: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:2017-_Donald_Trump_veracity_-_composite_graph.png#/media/File:2017-_Donald_Trump_-_graph_-_false_or_misleading_claims.png
Coronavirus: Outcry after Trump suggests injecting disinfectant as treatment. BBC News. 2020 m. balandžio 20 d. Nuoroda: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52407177>

2. Ši 1802 m. sukurta anglų karikatūristo Jameso Gillray (1756–1815) karikatūra, pavadinimu „Karvių raupai arba nuostabus naujų skiepų poveikis“ (angl. The cow-pock,-or-The wonderful effects of the new inoculation!) yra puikus pavyzdys, kad prieštaravimai dėl skiepų poveikio yra tokie pat seni, kaip pirmoji skiepų procedūra. Karikatūra išleista 1802 m. „Antivakserių draugijos“ leidinyje (angl. Anti-Vaccine Society) ir vaizduoja Londono gyventojų skiepijimą nuo raupų Šv. Pankraso ligoninėje. Iliustracijoje matoma, kad jau paskiepytiems pacientams yra pasirodę į karves panašių navikų, lenda ragai. Gillray savo karikatūroje atvaizdavo to meto vakcinacijos priešininkų nerimą, smulkiomis detalėmis išjuokdamas blogai informuotas idėjas (dezinformacija). 1986 m. kolekcininkas Gordonas N. Ray'us (1915–1986) šią graviūrą paliko Morgano bibliotekai ir muziejui (nuoroda <https://www.themorgan.org/blog/cow-pock-or-wonderful-effects-new-inoculation>).

3. Įmonė „Pilietinio atsparumo iniciatyva“ (Civic Resilience Initiative (CRI) yra viena iš pagrindinių nevyriausybinų organizacijų, siekianti stiprinti piliečių atsparumą, kovojanti prieš dezinformaciją.

4. Pizzagate pavyzdys iš Jungtinių Amerikos valstijų rodo, kad drastiškų pasekmių manipuluojant socialinėmis medijomis galima pasiekti ir aukšto raštingumo lygio bei galias demokratijos tradicijas turinčioje šalyje. Pizzagate yra sąmokslo teorija, kuri išplito per 2016 m. Jungtinių Valstijų prezidento rinkimų ciklą. Tai vienas absurdiškiausių išgalvotų pasakojimų, paskleistų per 2016 m. JAV prezidento rinkimų ciklą, kuriam būdingas didelis dezinformacijos kiekis, ypač per socialinę žiniasklaidą. Buvo paskleistas gandas, kad Vašingtone įsikūrusi picerija „Comet Ping Pong“ yra aukšto lygio pedofilų ir satanistų būrio operacinė bazė. Teigta, kad šiam būriui priklauso aukščiausi demokratų partijos politiniai veikėjai, pavyzdžiui, tuometė kandidatė į prezidentus Hillary Clinton ir jos buvęs kampanijos vadovas Johnas Podesta. Paskatintas šios sąmokslo teorijos, kuri buvo aktyviai skleidžiama socialinėse medijose, tokiose kaip „4chan“, „8chan“, „Reddit“ ir „Twitter“, Edgaras Welchas nusprendė nuvykti į šią piceriją ginkluotas ir išsiaiškinti, kas ten vyksta. Vyras grasino restorano savininkams ginklu, peršovė restorano sandėliuko spyną. Nepaisant to, kad nebuvo pateikta jokių įrodymų dėl minėtoje picerijoje veikusio satanistų būrio, tai nesutrukdė daugeliui žmonių socialiniuose tinkluose tuo tikėti. Netgi atvirkščiai, tradicinės žiniasklaidos ir atsakingų institucijų patikinimas, kad sąmokslo teorija yra nepagrįsta, išgalvota, dar labiau pakurstė įtarimus tarp Pizzagate sąmokslo teorijos šalininkų. Vien 2016 m. lapkritį socialiniame tinkle „Twitter“ su grotažyme #pizzagate buvo publikuota daugiau nei milijonas žinučių. Pizzagate atsinaujino 2020 m. Šį kartą ši sąmokslo teorija buvo aktyviai platinta paauglių naujai susikūrusiame itin populiarijančiame socialiniame tinkle „TikTok“. Pizzagate pavyzdys rodo, kaip lengva skleisti dezinformaciją ir kad tiesiog tikrų faktų pateikimas nėra tinkama atsvara tokioms sąmokslo teorijoms.

5. Propaganda yra komunikacijos būdas, pažiūrų, idėjų, teorijų, šūkių, programų skelbimas, siekiant jomis veikti žmonių pažiūras, skatinti tam tikrus veiksmus. Dar kitaip galima pasakyti, kad propaganda – tai būdas priversti žmones daryti tokius dalykus, kurių jie šiaip nedarytų. Propagandai būdingi trys pagrindiniai elementai:

- nuslėptas ar nutylėtas pranešimo šaltinis;
- nutylėtas pranešimo tikslas;
- sistemingai nutylėta nepalanki propagandininkui informacija.

Propagandos naudojamus principus galima pastebėti jau ankstyvojoje senovėje, kas rodo, kad idėjų konkurencija, įtikinėjimas bei manipuliavimas iš esmės yra susiję su žmogaus prigimtimi ir psichologija.

Propaganda buvo plačiai naudojama jau Romos imperijoje, pavyzdžiui, imperatoriai Aleksandras, Augustas naudojo savo atvaizdus ant statulų, paminklų ir monetų kaip propagandą. Ypač puikiai su propaganda sekėsi Julijui Cezariui. Popiežius Urbonas II naudojo religinę propagandą, kad paskatintų paramą kryžiaus žygiams (XII ir XIII a.). Tačiau viduramžių kryžiaus žygiai nebuvo vien tik prieš musulmonus. Vienas judriausių kryžiaus žygių regionų buvo Pabaltijo, kur šimtmečius kryžiuočių kryžiais dėvinčios kariuomenės kovojo su pagonimis šiuolaikinėje Lenkijoje, Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Pietų Prancūzijoje XIII amžiuje vyko ilgas kryžiaus žygis prieš eretikus, žinomus kaip katarai (albigiečių kryžiaus žygis). Martynas Liuteris pasirodė esąs propagandos meistras, tiksliai žinojęs, kaip veiksmingiausiai perduoti savo žinią, ir taip pradėjęs reformaciją. Moderniosios propagandos principai susiformavo tik vykstant Pirmajam pasauliniam karui. Išskiriamos tokios propagandos rūšys:

- baltoji,
- juodoji,
- pilkoji.

Baltoji propaganda remiasi maksimaliai skaidrių faktų, tikros, neišgalvotos, atviros informacijos sklaida. Pateikiamos gana tikslios ir neiškraipytos žinios. Dažniausiai susijusi su socialinėmis programomis ir socialine reklama. Baltoji propaganda pasižymi pastangomis neiškraipyti faktų ir pateikti argumentuotus paaiškinimus. Dažniausiai baltoji propaganda kalba apie savo šalies, kompanijos, organizacijos pasiekimus ir yra pozityvi. Šiai propagandos formai būdingos įvairių nepriklausomų ekspertų išvados, siekis įtikinti adresatą nemeluojant ir nenuitylint esminių dalykų. Visuomenė žino informacijos šaltinio kilmę, šis siekia įgyti visuomenės pasitikėjimą. Vis dėlto, nors informacija yra pakankamai skaidri ir patikima, vis tiek bandoma įtikinti auditoriją. Baltosios propagandos atvejais kartais nutylima šaltiniui nepalanki informacija.

Juodoji propaganda remiasi sąmoningu įvykių ir faktų nepaisymu, falsifikacija ir melu. Juodajai propagandai būdingos įvykių inscenizacijos, kai, pavyzdžiui, naudojamos oponento vardu platinant jam nepalankią informaciją. Tikrasis informacijos šaltinis slepiasi. Tekstai laikraščiuose ar internete, žinios radijuje ar televizijoje atsiranda per fiktyvias ar vienai pusei priklausančias kompanijas. Dažnai žinią skelbiančios masinės komunikavimo priemonės pačios nežino pirminio užsakovo. Skleidžiamos naujienos yra melagingos, dezinformuojančios, o patikėjimas informacija, jos priėmimas priklauso nuo auditorijos ir jos medijų raštingumo lygio – ar ji pasitiki konkrečia komunikacijos priemone, ar ne. Ši propagandos forma susijusi su juodosiomis technologijomis ir labiausiai buvo paplitusi totalitarinėse valstybėse ar karinio konflikto metu.

Pilkoji propaganda – klastingiausia propagandos rūšis, sudėtingiausias ir, ko gero, pavojingiausias informacinio poveikio reiškinys. Atsiranda ten, kur objektyvūs faktai sumaišomi su melaginga ir išgalvota informacija. Pilkosios propagandos atveju tikri faktai sąmoningai painiojami su išgalvotais ar nepatvirtintais. Atskleidžiama tik viena įvykių pusė, atsisakoma dialogo su kita. Informacijos šaltinio kilmė dažniausiai žinoma, nors kartais šaltinis ir nutylimas. Skleidžiamos informacijos patikimumas kelia įtarimą, bet auditorija neretai viską priima kaip patikimą žinią. Pilkajai propagandai taip pat priskiriami tokie atvejai, kai iš konteksto išimami įvairūs faktai, citatos ir pritaikomi propagandos tikslams. Demaskuoti visišką melą dažnai paprasčiau nei pusiau melą, todėl pilkosios propagandos pasakojime įterpti tikri faktai siunčia mums signalą, kad gal ir kiti pasakojimo elementai galėtų (ar net turėtų) būti tiesa. Todėl pilkosios propagandos pasakojimai yra potencialiai paveikesni ir pavojingesni nei juodosios propagandos.

6. Malinformacija (angl. mal-information) – dalijimasis tikra informacija, norint pakenkti. Tai naujienos, paremtos tikrais faktais, bet visuomenei pateikiamos tik siekiant pakenkti tam tikrai interesų grupei. Minėtinas slaptų pokalbių paviėšinimas, norint kompromituoti, ar dalinė informacija apie įvykį, norint suklaidinti visuomenę, ir pan. Daugiau informacijos „Skaitmeninių technologijų raštingumas, medijų turinio kritiškumas ir saugumas internete“ [interaktyvus], Vilniaus Universiteto Komunikacijos Fakultetas, prieiga per internetą: <
http://www.kf.vu.lt/dokumentai/publikacijos/Skaitmeniniu_technologiju_rastingumas.pdf> ir Kovos Su Dezinformacija Priemonių Rinkinys: Kaip Neapsigauti [interaktyvus] Civic Resilience initiative, prieiga per internetą: <
<https://cri.lt/wp-content/uploads/2022/11/online-CRI-kaip-neapsigauti-A4.pdf>>.

4. Ar žinome kaip elgtis su informacija?

Internete esame ne tik informacijos naudotojai, mes visi esame ir informacijos kūrėjai – kasdien rašome pranešimus socialiniuose tinkluose, neretai dalijamės savo nuotraukomis, vaizdo įrašais. Mums kaip ir kitiems turinio kūrėjams privaloma žinoti apie etišką ir legalų informacijos naudojimą. Kas yra autorių teisės ir ką jos gina? Koks yra tinkamas būdas dalintis kity sukurta informacija? Patikrinkime žinias. Maksimalus taškų skaičius 10.

Vidutinio legvumo klausimai
(po 2 taškus)

1. Tinklo etiketas – bendravimo internete etiketas. Panašiai kaip tradicinio etiketo, numatančio elgesio socialinėse situacijose taisyklės, tinklo etiketo tikslas yra padėti sukurti ir palaikyti malonią, patogią ir efektyvią aplinką bendraujant internete. Įvardinkite bent vieną tinklo etiketo taisyklę?

2. Ar Biblija turi autorių teises?

3. Nuotraukoje vaizduojama scena iš filmo, kurio kūrėjai buvo pirmieji apsaugoti autorinių teisių? Koks tai filmas?

4. Kuri labai gerai visame pasaulyje žinoma knyga, skirta vaikams, jau nebesaugoma autorių teisių? Klasika yra tapusi ne tik ši knyga, bet ir miuziklas, filmas, o žavios mergaitės istorija ryškiai nutiesta spalvotame vieno iš Lietuvos teatrų spektaklyje.

5. Ar šj kūrinj saugo autorių teisės?

Teisingi atsakymai: Ar žinome kaip elgtis su informacija?

1. Prioritetas realiems žmonėms (neignoruoti žmogaus dėl socialinių tinklų ir t.t.) (2 taškai)
2. Ne (2 taškai)
3. Kalvio parduotuvė (angl. The blacksmith shop/scene) (2 taškai)
4. „Ozo šalies burtininkas“ – Layman Frank Baum (2 taškai). Vienas taškas gali būti skiriamas, jei dalyvis pamini Keistuolių teatro „Geltonų plytų kelias“.
5. Ne, neturi, nes fotografavimo mygtuką paspaudė beždžionė (2 taškai)

Maksimaliai 10 taškų

Paaiškinimai: Ar žinome kaip elgtis su informacija?

1. Tinklo etiketas (angl. Netiquette, network – ‘tinklas’ ir pranc. etiquette – ‘etiketas’) – bendravimo internetinėje aplinkoje etiketas (tam tikros elgesio gairės). Panašiai kaip tradicinio etiketo, numatančio elgesio socialinėse situacijose taisyklės, tinklo etiketo tikslas yra padėti sukurti ir palaikyti malonią, patogią ir efektyvią aplinką bendrauti internete, taip pat išvengti įtampos ir konfliktų tarp vartotojų. Nėra vieno ir viską apimančio tinklo etiketo, jis nėra sukurtas ar patvirtintas kokios nors konkrečios institucijos, ir nėra niekam privalomas. Jis apibrėžia daug universalių elgsenos internete taisyklių, su kuriomis turėtų būti susipažinęs kiekvienas internautas. Pateiksime svarbiausias tinklo etiketo taisykles (eilės tvarka nėra svarbi):

- Prioritetas realiems žmonėms.
- Vartokite pagarbią kalbą.
- Dalinkis diskretiškai.
- Gerbkite žmonių privatumą.
- Rinkitės draugus atsakingai.
- Patikrinkite faktus prieš pasidalindami.
- Nesiuntinėkite šlamšto.
- Nedelsdami atsakykite į el. laiškus ir žinutes.
- Atnaujinkite internetinę informaciją.
- Pirmiausia perskaitykite, tada klauskite.
- Gerbkite kitų laiką ir tinklų užimtumą.
- Vaizdo susitikimų etiketas.

2. Autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas, pvz.:

- knygos, brošiūros, straipsniai, dienoraščiai ir kiti literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat kompiuterių programas;
- kalbos, paskaitos, pamokslai ir kiti žodiniai kūriniai;
- rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai);
- dramos, muzikiniai dramos, pantomimos, choreografijos ir kiti scenoje atlikti skirti kūriniai ir režisuoti spektakliai, taip pat scenarijai ir scenarijų planai;
- muzikos kūriniai su tekstu arba be teksto;
- audiovizualiniai kūriniai (kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, diafilmai ir kiti kinematografinėmis priemonėmis išreikšti kūriniai), radijo laidos;
- skulptūros, tapybos ir grafikos kūriniai, monumentalioji dekoratyvinė dailė, kiti dailės kūriniai, scenografijos kūriniai;
- fotografijos kūriniai ir kiti fotografijai analogiškais būdais sukurti kūriniai;
- architektūros kūriniai (pastatų ir kitų statinių projektai, brėžiniai, eskizai ir modeliai, taip pat pastatai ir kiti statiniai);
- taikomosios dailės kūriniai;
- iliustracijos, žemėlapiai, planai, sodų ir parkų projektai, eskizai ir trimačiai kūriniai, susiję su geografijos, topografijos ar tikslųjų mokslų sritimis;
- kiti kūriniai.

Autorių teisių objektais taip pat laikomi:

- išvestiniai kūriniai, sukurti pasinaudojus kitais literatūros, mokslo ir meno kūriniais (vertimai, inscenizacijos, adaptacijos, anotacijos, referatai, apžvalgos, muzikinės aranžuotės, statinės ir interaktyvios interneto svetainės ir kiti išvestiniai kūriniai);
- kūrinių rinkiniai ar duomenų rinkiniai, duomenų bazės (išreikštos techninėmis priemonėmis skaityti pritaikyta ar kita forma), kurie dėl turinio parinkimo ar išdėstymo yra autoriaus intelektualinės kūrybos rezultatas;
- teisės aktų, oficialių administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentų neoficialūs vertimai.

Autorių teisių objektais nelaikomi:

- idėjos, procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys;
- teisės aktai, oficialūs administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentai (sprendimai, nuosprendžiai, nuostatai, normos, teritorijų planavimo ir kiti oficialūs dokumentai), taip pat jų oficialūs vertimai;
- oficialūs valstybės simboliai ir ženklai (vėliavos, herbai, himnai, piniginiai ženklai, kiti valstybės simboliai ir ženklai), kurių apsaugą reglamentuoja kiti teisės aktai;
- oficialiai įregistruoti teisės aktų projektai;
- įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie įvykius;
- folkloro kūriniai.

3. Pirmasis filmas gavęs autorines teises yra Tomo Edisono (Thomas Edison) „Kalvės parduotuvė“ (angl. The Blacksmith shop/scene). Tai nustatė JAV Kongreso bibliotekos Johno W. Kluge centro kino mokslininkas Claudy Op den Kampas. Dešimtmečius mokslininkai analizavo autorių teisių įrašus bibliotekoje, bandydami atkurti ankstyvojo kino istoriją. Iki tol nebuvo galima identifikuoti autorių teisių registracijos su tikruoju filmo pavadinimu. Minimas filmas, buvo pirmasis užregistruotas ir įrašytas į oficialią autorių teisių įrašų knygą pavadinimu „Edison Kinetoscopic Records“. Nebuvo žinoma nei originalaus laiško, kuriame buvo prašoma autorių teisių, nei jokių filmo atspaudų.

4. Turima omenyje knyga vaikams „Ozo šalies burtininkas“, kurią 1900 m. parašė L. Frankas Baumas, autorių teisės jos nebesaugo, knyga yra viešai prieinama ir gali būti naudojama. Tai atitinka bendrą taisyklę, kad bet koks darbas, išleistas iki 1923 m., yra viešas. Tuo tarpu filmas „Ozo šalies burtininkas“, kuriame vaidina Judy Garland ir kurį 1939 m. režisavo Viktoras Flemingas, NERA viešas ir filmo „The Wizard of Oz“ autorių teisės priklauso jo prodiuseriui, klasikinių filmų studijai MGM.

5. Kadangi nuotrauką padarė ne žmogus, o beždžionė, kūrinys nėra saugomas autorinių teisių. Tam, kad kūrinys būtų saugomas autorių teisių, autorius turi būti fizinis asmuo – žmogus.

5. Kaip vertiname žiniasklaidos skelbiamą informaciją?

Kasdien įvairiose žiniasklaidos priemonėse paskelbiama šimtai naujienų, tačiau ar visos jos yra aktualios ir jose skelbiama tiksli informacija? Kaip vertinate žiniasklaidos priemonėse skaitomas publikacijas ar Jums svarbu, kad informacija jose būtų tiksli? Maksimalus taškų skaičius 18.

Lengvi klausimai (po 1 tašką)

1. Ne viskas, ką skaitome, žiūrime, klausomės per įvairius žiniasklaidos kanalus yra žurnalistų parengtas turinys. Pabandykime atskirti žurnalistų parengtas publikacijas nuo informacijos, kurią parengė ir išplatino viešųjų ryšių specialistai, užsakė įmonių rinkodaros skyriai ar galbūt platina ir skleidžia įvairių kitų interesų, pavyzdžiui, propagandinių, turintys asmenys ar organizacijos. Pažymėkite punktus, kurie rodo, kad prieš jūsų akis – žurnalistinis turinys.

- a) Matomoje vietoje nurodytas publikacijos autorius – žurnalistas;**
- b) Po publikacija nurodytas užsakymo numeris;**
- c) Publikacijoje reklamuojama konkreti prekė, nurodyta jos kaina;**
- d) Vietoje publikacijos autoriaus pažymėta žiniasklaidos kanalo, kuriame medžiaga publikuojama autorystė, pvz. www.delfi.lt**

2. Bene pagrindinė ir svarbiausia žiniasklaidos misija – būti patikimu gausios viešojoje erdvėje sklindančios informacijos skleidėju. Pažymėkite punktus, kurie jūsų manymu rodo, jog šia žiniasklaidos priemone galima pasitikėti (2 taškai).

- a) Žiniasklaidos priemonės žinomumas;**
- b) Žiniasklaidos priemonė yra registruota Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinėje sistemoje (VIRSYS);**
- c) Neskelbiama informacija apie publikacijų autorius, kontaktų skiltyje nurodytas tik bendras el. paštas ir vienas telefono numeris;**
- d) Žiniasklaidos priemonė skelbia redakcijos darbuotojų - žurnalistų, fotografų, vaizdo operatorių, grafikų ir kt. darbuotojų kontaktinę informaciją.**

Vidutinio lengvumo klausimai

3. Kodėl svarbu skirti žurnalistinį turinį nuo viso kito turinio, kurį rengia daugybė komunikacijos specialistų ir kitų turinio kūrėjų? (3 taškai)?

- a) Nes žurnalistinis turinys yra parengtas laikantis įstatymų, o jį parengę asmenys ir žiniasklaidos priemonė neša atsakomybę už jo teisingumą;**
- b) Nes tai padeda man išlikti atspariam kitų bandymui padaryti man įtaką;**
- c) Nes taip galėsiu pats tapti žurnalistu;**
- d) Nes tai padeda man išlikti kritišku.**

4. Žiniasklaidos funkcijas ir atsakomybę apibrėžia įstatymai, kurių esminė nuostata – žiniasklaida ir žurnalistai privalo teikti tikslią, patikrintą, objektyvią informaciją. Ši atsakomybė žiniasklaidą ir žurnalistus atskiria nuo turinio kūrėjų, kurie tokių įsipareigojimų prieš visuomenę ir valstybę neturi. Pažymėkite įstatymus, kurie jūsų manymu reguliuoja žurnalistų ir žiniasklaidos priemonių veiklą (2 taškai).

- a) Visuomenės informavimo įstatymas;**
- b) Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas;**
- c) LR Konstitucija;**
- d) LR Kultūros ministro įsakymai.**

TAIP ar NE?

- Gerbdami nuomonių įvairovę, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi pateikti ne mažiau kaip dviejų skirtingų, tarpusavyje nesusijusių asmenų nuomones.

TAIP NE

- Žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis ne mažiau kaip dviem šaltiniais.

TAIP NE

- Gerbdami žmogaus teisę gauti teisingą informaciją, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi skelbti tikslias, teisingas žinias bei įvairias nuomones.

TAIP NE

- Žinios ir nuomonės turi būti aiškiai skiriamos.

TAIP NE

- Žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi įsitikinti, kad skelbiamos antraštės, anonsinė medžiaga, nuotraukos, grafika, garso ar vaizdo įrašai ir citatos neiškreipia kūrinio ir neklaidina informacijos vartotojo.

TAIP NE

- Viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai informacijos neturi laikyti nei savo nuosavybe, nei preke.

TAIP NE

- Informacija turi būti renkama ir skelbiama tik etiškais ir teisėtais būdais.
TAIP NE
- Skelbiant reklamą apie tai informacijos vartotojas turi būti aiškiai informuojamas.
TAIP NE
- Prašydami informacijos, žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai turi prisistatyti savo vardu ir pavarde, nurodyti, kokiai žiniasklaidos priemonei atstovauja, įspėti žmogų, kad jo žodžiai gali būti viešai paskelbti visuomenės informavimo priemonėse.
TAIP NE
- Visuomenės informavimo priemonėse turi būti aiškiai atskirta reklama (įskaitant ir politinę reklamą) nuo žurnalistų kūrinių.
TAIP NE

Teisingi atsakymai: Kaip vertiname žiniasklaidos skelbiamą informaciją?

1. A) Matomoje vietoje nurodytas publikacijos autorius – žurnalistas (kartais gali būti taip ženklinamas ir žurnalistinis turinys, tai jei pažymėtų nebūtų klaida) (1 taškas)
2. Tinkami du variantai B, D (už abu teisingus atsakymus 2 taškai, vieną – 1 taškas):
 - B) Žiniasklaidos priemonė yra registruota Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinėje sistemoje (VIRSIŠ);
 - D) Žiniasklaidos priemonė skelbia redakcijos darbuotojų - žurnalistų, fotografų, vaizdo operatorių, grafikų ir kt. darbuotojų kontaktinę informaciją.
3. Tinka 3 variantai A, B, D (už visus atsakytus 3 taškai, du atsakytus 2 taškai, vieną – 1):
 - A) nes žurnalistinis turinys yra parengtas laikantis įstatymų, o jį parengę asmenys ir žiniasklaidos priemonė neša atsakomybę už jo teisingumą;
 - B) nes tai padeda man išlikti atspariam kitų bandymui padaryti man įtaką;
 - D) Nes tai padeda man išlikti kritišku.
4. Tinka 2 variantai A, B (už abu teisingus atsakymus – 2 taškai, vieną – 1 taškas):
 - A) Visuomenės informavimo įstatymas;
 - B) Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas.
5. Visi atsakymai TAIP (skaičiuojame po 1 tašką už kiekvieną teisingą pasirinkimą, maksimaliai 10 taškų)

Maksimaliai 18 taškų

6. Informacijos saugumas

Ar jaučiatės saugus naršydamas internete? Ar esate ramus, kad internete esanti informacija apie jus nebus panaudota blogais tikslais? Norime, kad naudojantis medijomis ir kitais informacijos šaltiniais kiekvienas jaustųsi kiek įmanoma ramiai ir pasitikėtų savimi ne tik ieškodamas informacijos, bet ir pats/pati ją dalindamasi. Pamėginkime įvertinti savo žinias. Maksimalus taškų skaičius 9.

Lengvi klausimai (po 1 tašką)

1. Kokie yra pagrindiniai asmeninės informacijos apsaugos principai internete?

a) Dalintis asmenine informacija su bet kuo;

b) Naudojant sudėtingus slaptažodžius;

c) Niekada nepasitikėti elektroniniais laiškais ar pranešimais, prašančiais asmeninės informacijos;

d) Nenaudoti antivirusinės programinės įrangos.

2. Kokiais būdais galima apsisaugoti nuo kenkėjiškų programų?

a) Atidarant visus gautus failus;

b) Reguliariai atnaujinant operacinę sistemą ir programas;

c) Naudojant nelegalią programinę įrangą.

3. Kas yra BDAR?

- a) Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas;**
- b) Sutrumpintas žodis „Buduaras“;**
- c) Antivirusinė programa.**

4. Kaip galima patikrinti, ar svetainė yra saugi ir patikima?

a) Patikrinti, ar svetainė turi "https://" prieš savo interneto adresą ir ar ji turi raudoną spyną

b) Paspausti ant reklamų, kurios rodomos svetainėje

c) Dalintis asmeniniais duomenimis, kai to prašoma svetainėje

d) Nesvarbu, kokia svetainė, ji visada yra saugi ir patikima

5. Kas yra slapukai (cookies) ir kaip jie naudojami?

a) mažas informacinis failas, perduodamas iš interneto tinklalapio į lankytojo kompiuterį, kad svetainė jį galėtų atskirti kiekvieną kartą šiam sugrįžus.

b) pasislėpęs nykštukas

c) saldus desertas

d) sekimo programa

6. Norite dalyvauti nuotraukų konkurse, kur internete reikia paskelbti nuotraukų iš savo gyvenimo ir kitus savo duomenis:

a) dalinatės savo nuotraukomis visuose socialiniuose tinkluose;

b) skelbiate tik tokias nuotraukas, kurios nepažeidžia kitų žmonių teisių;

c) skelbiate ne tik savo, bet ir savo draugų nuotraukas;

d) atsiklausiate draugų ir dalinatės nuotraukomis visuose socialiniuose tinkluose.

7. Paskaitos dalyvių registracijos anketa

Kviečiate į renginį ir kviečiate miestelio gyventojus pasiklausti paskaitos, kurią skaitys tam tikslui pasamdytas lektorius. Jūs prašote visus paskaitos dalyvius užsiregistruoti, nes norėsite vėliau jiems el. paštu siųsti visus kitų savo renginių pasiūlymus. Siunčiamus pasiūlymus ketinate pritaikyti pagal klausytojų pomėgius. Kokių duomenų galite teisėtai prašyti iš klausytojų?

Variantai (apibraukite galimus):

- 1.vardas ir pavardė,**
- 2.gyvenamosios vietos adresas,**
- 3.telefono numeris,**
- 4.elektroninio pašto adresas,**
- 5.asmens tapatybės kortelės ar paso numeris,**
- 6.pajamų dydis,**
- 7.etninė kilmė,**
- 8.lytinė orientacija,**
- 9.priklausomybė partijai,**
- 10.priklausomybė tikėjimui,**
- 11.narystė asociacijose,**
- 12.hobiai ir pomėgiai,**
- 13.duomenys apie turimus neįgalumus**

8. Kokie yra asmens duomenys, kurių neleidžiama tvarkyti?

- a) rasinė arba etninė kilmė, lytinė orientacija, politinės pažiūros, religiniai arba filosofiniai įsitikinimai, narystė profesinėse sąjungose;**
- b) genetiniai, biometriniai ar sveikatos duomenys (išskyrus konkrečius atvejus),**
- c) duomenys, susiję su nusikalstamomis veikomis (išskyrus tam tikrus atvejus);**
- d) visi pateikti variantai.**

9. Kada yra pažeidžiamas asmens duomenų saugumas?

a) kai jūsų asmens duomenys atskleidžiami teisėtiems gavėjams;

b) kai duomenys tampa laikinai neprieinami arba pakeičiami

c) kai prarandama prieiga prie įmonės tvarkomų asmens duomenų arba jie sunaikinami;

d) visi pateikti variantai.

Teisingi atsakymai: Informacijos saugumas

- B) Naudoti sudėtingus slaptažodžius (1 taškas)
- B) Reguliariai atnaujinant operacinę sistemą ir programas (1 taškas)
- A) Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (1 taškas)
- A) Patikrinti, ar svetainė turi "https://" prieš savo interneto adresą ir ar ji turi raudoną spyną (1 taškas)
- D) sekimo programa (1 taškas)
- B) skelbiate tik tokias nuotraukas, kurios nepažeidžia kitų žmonių teisių (1 taškas).
- 4. Elektroninio pašto adresas (1 taškas)
- D) visi pateikti variantai (1 taškas)
- D) visi pateikti variantai (1 taškas)
- Maksimaliai 9 taškai

Paaiškinimai: Informacijos saugumas

1. Kada ir kam reikia taikyti asmeninės informacijos apsaugos praktiką? Trumpas atsakymas – visiems. Jei dar nedarote visko, ką galite, kad jūsų asmeninė informacija būtų saugi kiekviename naudojamame įrenginyje, jūsų asmeninei informacijai gali kilti pavojus. Lengva pasinaudoti technologijos teikiamais patogumais ir praleisti esminius saugos veiksmus arba apsieiti, kad greitai pasiektumėte mėgstamas programas ir svetaines. Kur naudoti informacijos saugumo įpročius? Įprasta, kad interneto vartotojai mano, kad nereikia jaudintis dėl informacijos saugumo priemonių, nebent naudojant viešą įrenginį. Tai klaidingas požiūris. Labai dažnai kibernetiniai nusikaltėliai vietoj to, kad atakuotų organizacijų įrenginius, kurie yra dažnai geriau apsaugoti, atakuoja asmeninius įrenginius. Pateiksime geros informacijos saugumo praktikos rekomendacijų.

Atminkite, kad esate nuolatinis taikiny. Net jei neturite didelės banko sąskaitos ar itin slaptų duomenų, jūsų informacija kažkam gali būti svarbi. Įsilaužėliams nereikia pažeisti visų sistemų, į kurias jie taiko. Jiems tereikia prieiti prie tų, kurios suteikia mažiausio pasipriešinimo kelią. Ši taktika tinka svarbiausių sistemų pažeidimams ir asmens tapatybės vagystėms.

Laikykites slaptažodžio taisyklių. Gali atrodyti problemiška, kad kiekvienai svetainei, kuri jums patinka, reikalingas skirtingas slaptažodis. Pripažinkime, greitai ką nors įvesite ir po penkių minučių pamiršite. Žinoma, tai reiškia, kad ateityje bus ieškoma pamiršto slaptažodžio, o tai kelia dar daugiau rūpesčių.

Nenaudokite populiarių slaptažodžių. Programišiai, bandydami prisijungti prie paskyrų, pirmiausia išbandys populiariausius slaptažodžius, pavyzdžiui: qwerty, 123456, password ar kitus dažnai naudojamus variantus. Įsitikinkite, kad jūsų slaptažodis nėra populiariausiųjų sąrašė. Šiuos ir panašius slaptažodžius programišiai nulaužia per kelias sekundes.

Nenaudokite vienodų slaptažodžių skirtingoms paskyroms. Programišiai dažnai naudojami slaptažodžių duomenų bazėmis iš prieš tai atliktų atakų, todėl jei naudojate tą patį slaptažodį prisijungdami prie kitų paskyrų, visose šiose paskyrose padidėja pažeidžiamumo rizika.

Slaptažodžio ilgis. Slaptažodžio ilgis yra vienas svarbiausių saugumo faktorių. Pavyzdžiui, programišius užtruks mažiau nei vieną sekundę spėdamas sugalvotą slaptažodį, jei jį sudarys keturi simboliai. Ir kelerius metus, jei slaptažodis bus sudarytas iš ne mažiau kaip 10 simbolių. Specialūs simboliai (!@#\$%^&*()-_+=[];:”’,<.>/?) suteikia slaptažodžiui papildomos apsaugos.

Slaptažodžio sudėtingumas. Sukurkite stiprius slaptažodžius, kuriuose būtų naudojami įvairūs simboliai, skaičiai ir raidės, o ne užbaigti, atpažįstami žodžiai. Norint sukurti saugų slaptažodį, būtina įtraukti didžiąsias raides, skaičius ir simbolius (pvz., BibLio!522). Reikėtų vengti įprastų ir kasdienėje aplinkoje pasitaikančių produktų pavadinimų (pvz., audi), vardų (pvz., martynas), pavardžių (pvz., jonaitis), naminių gyvūnėlių vardų (pvz., tobis), gimtadienių, vestuvių metinių datų (pvz., 19950319). Norint susikurti lengvai atsimenamą slaptažodį, dažniausiai išėina slaptažodis, kurį lengva ir nulaužti. Kad būtų lengviau atsiminti, galima naudoti slaptažodžius-frazes, kurios susideda iš kelių žodžių ir sudaro frazę, pvz., „knygatrečiojelentyroje“. Jei nesugebate atsiminti slaptažodžių – naudokite slaptažodžių tvarkyklę.

2. Pagrindinė rekomendacija yra reguliariai atnaujinti operacinę sistemą ir programas. Jokiais būdais negali atidarinėti visų gaunamų dokumentų, griežtai negalima naudoti nelegalios programinės įrangos.

3. BDAR – bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, kuriame išdėstyti išsamūs įmonėms ir organizacijoms taikomi asmens duomenų rinkimo, saugojimo ir valdymo reikalavimai. Reglamentas taikomas Europos organizacijoms, kurios tvarko asmenų asmens duomenis Europos Sąjungoje, ir už ES ribų veikiančioms organizacijoms, kurių veikla yra orientuota į ES gyventojus. Susipažinti su BDAR ir jo taikymu naudinga kiekvienam asmeniškai, norint žinoti ir suprasti, kokius jūsų asmens duomenis Europos Sąjungoje gali rinkti, saugoti ir valdyti įvairios organizacijos.

4. Naudokite svetaines, kurios užšifruoja siunčiamus jūsų duomenis. Internetinės prekybos operacijos yra itin patogios ir suteikia daug galimybių. Jos taip pat gali atskleisti jūsų jautrią finansinę ir asmeninę informaciją kibernetiniams nusikaltėliams, norintiems pasipelnyti. Duomenų šifravimas užšifruoja informaciją, kurią siunčiate internetu, todėl kitiems ją sunku arba neįmanoma iššifruoti. Užrakto piktograma naršyklės būsenos juostoje reiškia, kad jūsų informacija bus saugi, kai ji bus perduota. Prieš siųsdami saugią informaciją patikrinkite, ar yra užrakto ženklas. Jei jo nėra – apgalvokite, ar saugu atlikti veiksmą.

Knygas, filmus, muziką ir kitus elektroninius leidinius siųskitės tik iš patikimų, visiems žinomų šaltinių internete. Ne visi iš pirmo žvilgsnio patikimai atrodantys šaltiniai (pvz., internetinio knygyno svetainė) yra iš tiesų patikimi, todėl dažniausiai reikėtų įsitikinti, ar siųstis iš tokių svetainių saugu. Jei svetainė, iš kurios nusprendėte atsisiųsti filmą, jums nėra žinoma ar kelia įtarimų, paieškokite (pvz., „Google“) apie ją papildomos informacijos ir paskaitykite rastus atsiliepimus. Atkreipkite dėmesį, ar sujungimas su svetaine apsaugotas (adresas prasideda https), atkreipkite dėmesį, kokias kitas svetaines reklamuoja, stebėkite, ar nėra nepageidaujamų langų (angl. pop-up).

5. Populiariausia sekimo internete forma yra slapukai (angl. cookies). Gražus pavadinimas reiškiniui, kuris žymi plataus masto vartotojų stebėjimą internete. Tai viena iš populiariausių komercinių įmonių stebėjimo formų internete ir neatsiejama naršymo internete dalis. Slapukas yra maža teksto dalis, kuri automatiškai atsisiuočiama į kompiuterį, kai jo naršyklė apsilanko tinklalapyje. Tada jis registruoja naršytojo veiklą internete ir siunčia šią informaciją atgal į savo pagrindinę svetainę. Slapukų vaidmuo yra užtikrinti vartotojo autentifikavimą ir suderinamumą naršymo ar naršymo sesijos metu. Slapukai yra esminiai asmeniniams poreikiams pritaikytam žiniatinkliui sukurti.

6. Skelbti galima tik nuotraukas, kurios nepažeidžia kitų žmonių teisių, taip pat negalite skelbti draugų nuotraukų.

7. Visi išvardinti duomenys yra asmeniniai ir specialūs. Asmens duomenys gali identifikuoti konkretų asmenį o specialūs duomenys negali būti renkami. Iš šio sąrašo bibliotekai užtenka el. pašto adreso.

8. Asmens duomenys ir jų tvarkymas. Asmens duomenys – tai bet kokia informacija apie asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta; toks asmuo dar vadinamas duomenų subjektu. Asmens duomenys yra, pavyzdžiui, tokia informacija apie asmenį (duomenų subjektą):

- vardas ir pavardė,
- adresas,
- asmens tapatybės kortelės ar paso numeris,
- pajamos,
- kultūriniai ypatumai,
- interneto protokolo (IP) adresas,
- duomenys, kuriuos turi ligoninė ar gydytojas (pagal kuriuos gydymo tikslais unikaliai identifikuojamas asmuo). Verta žinoti, kad išskiriamos ir specialios duomenų kategorijos, kai neleidžiama tvarkyti jūsų asmens duomenų apie:
 - rasinę arba etninę kilmę,
 - lytinę orientaciją,
 - politines pažiūras,
 - religinius arba filosofinius įsitikinimus,
 - narystę profesinėse sąjungose,
 - genetinius, biometrinius ar sveikatos duomenis, išskyrus konkrečius atvejus (pvz., jeigu jums buvo duotas aiškus sutikimas arba jeigu asmens duomenis tvarkyti būtina dėl svarbių su viešuoju interesu susijusių priežasčių, remiantis ES arba nacionaline teise),
 - asmens duomenis, susijusius su apkaltinamaisiais nuosprendžiais ir nusikalstamomis veikomis, išskyrus atvejus, kai tai leidžiama pagal ES ar nacionalinę teisę.

9. Duomenų saugumas pažeidžiamas tuomet, kai jūsų asmens duomenys, už kuriuos atsako organizacija, kuri juos tvarko, atsitiktinai arba neteisėtai atskleidžiami neteisėtiems gavėjams arba tokie duomenys tampa laikinai neprieinami arba pakeičiami.

Jeigu įvyksta duomenų saugumo pažeidimas, kuris kelia pavojų jūsų asmens teisėms ir laisvėms, organizacija, kuri saugo duomenis, turi per 72 valandas nuo to momento, kai sužinojo apie pažeidimą, informuoti duomenų apsaugos instituciją. Priklausomai nuo to, ar duomenų saugumo pažeidimas kelia didelį pavojų nuo jo nukentėjusiems asmenims, iš organizacijos taip pat gali būti reikalaujama informuoti visus nukentėjusius asmenis – įskaitant jus.

REZULTATAI

- **Surinkote iki 20 taškų.** Vis dar esate infomedijų burbule. Esate girdėjęs(-usi) apie tam tikrus medijų ir informacinio raštingumo aspektus, tačiau nepakankamai gilintės į jų specifiką ir poreikį. Būdama(-s) infomedijų burbule jaučiatės patogiai, tačiau yra aukšta rizika būti apgautam, perskaityti melagingą informaciją ar netinkamai elgtis su asmenine informacija, kitų kuriamu turiniu. Rekomenduojama pasidomėti apie medijų ir informacinio raštingumo kompetencijų ugdymo programa (mirkt.bibliotekavisiems.lt), užsirašyti į viešosiose bibliotekose vykšančius mokymus.
- **Surinkote 20-35 taškus.** Pagal situaciją esate infoburbule arba rizikuojate į tokį patekti. Turite bazinį žinių, suvokimo ir patirties medijų ir informacinio raštingumo lygį, tačiau tebejaučiamas poreikis turimas žinias ugdyti ir stiprinti. Atpažįstate informacijos ir medijų naudojimo poreikius, gebate ieškoti informacijos naudodamiesi baziniais įrankiais. Reikia stiprinti kritinio vertinimo gebėjimus. Siūloma daugiau dėmesio skirti kritinio mąstymo ir vertinimo principams, daugiau laiko skirti paanalizuoti medijų ir informacinio raštingumo kompetencijų ugdymo programą (mirkt.bibliotekavisiems.lt)

- **Surinkote 36-50 taškų.** Gebate bet kuriuo metu atskirti infoburbulus nuo realybės. Turite gerus medijų ir informacinio raštingumo įgūdžius, žinias, įgytus praktikoje, gebate įvardinti informacijos ir medijų turinio poreikius, įvertinant informacijos pobūdį, apimtį. Informacijos ieškote skirtinguose šaltiniuose, vertinate jų kokybę, patikimumą. Gebate rinkti ir saugoti informaciją tolimesniam jos panaudojimui. Gebate komunikuoti naują informaciją, pasitelkiant įvairius formatus. Turimas žinias ir gebėjimus tobulinkite ir toliau, studijuokite visus geruosius pavyzdžius pateikiamus medijų ir informacinio raštingumo kompetencijų ugdymo programoje (mirkt.bibliotekavisiems.lt).
- **Surinkote daugiau nei 50 taškų.** Nesate jokiam infoburbule ir nėra rizikos į jį patekti. Turite labai gerus medijų ir informacinio raštingumo įgūdžius ir žinias. Gebate savo informacijos ir medijų poreikius paversti strategijomis ir planais praverčiančiais ieškant informacijos. Gebate sistemiškai ir efektyviai naudotis tinkamais įrankiais, interpretuoti, lyginti ir kritiškai vertinti informaciją. Gerbiate autorių teises, žiniasklaidos ir informacijos rengėjų vaidmenį visuomenės, organizacijos ar bendruomenės vystymuisi. Gebate komunikuoti kurdami naujas žinias, dalijatės turiniu skirtingais formatais ir įrankiais, taikote juos teisiniu, etiniu ir efektyviu būdu. Jūsų turimos žinios yra labai svarbios, tad linkime jomis dalintis su savo artimaisiais, draugais, kolegomis ir kt., kurie yra arba gali papulti į infoburbulą.

Žaidimą parengė Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų darbo grupė

2023 MIRKT

Daugiau informacijos <https://mirkt.bibliotekavisiems.lt/>